

**SAMEN VOOR EEN
EERLIJK EN GROEN
HEUSDEN**

**VERKIEZINGSPROGRAMMA
2026-2030**

Inhoud

Inleiding	3
1. Eerlijk Heusden	4
1.1 Écht betaalbaar wonen	4
1.2 Inkomen en armoede: genoeg voor iedereen	6
1.3 Openbaar vervoer weer écht openbaar.	8
2. Groen Heusden	10
2.1 Gezonde leefomgeving	10
2.2 Energie en warmte	11
2.3 Groene economie	12
2.4 Natuur	13
2.5 Buitengebied	14
3. Samen Heusden	15
3.1 Toegankelijke zorg en hulp	15
3.2 Kansrijk opgroeien	16
3.3 Verenigingsleven, buurthuizen en vitaliteit	17
3.4 Kunst, cultuur en erfgoed	18
3.5 Een gemeente voor iedereen	19
4. Democratisch Heusden	21
4.1 Open bestuur en participatie	21
4.2 Financiën	22

Inleiding

Heusden eerlijk, groen en sociaal voor iedereen

Ons land en onze gemeente staan de komende vier jaar voor een aantal enorme uitdagingen. Veel mensen hebben moeite met rondkomen. Het woningtekort en huurprijzen rijzen de pan uit. Het klimaat en de biodiversiteit staan enorm onder druk. Intolerantie groeit richting allerlei groepen, en voorzieningen als openbaar vervoer, bibliotheken, zwembaden en de ouderen- en jeugdzorg dreigen in het nauw te komen. Het lijkt alsof de landelijke politiek af en toe liever verdeelt en wegkijkt dan mensen samenbrengt en oplossingen biedt.

GroenLinks-PvdA Heusden slaat een andere weg in. In onze samenleving pakt de overheid weer een actieve en sociale rol. De sterkste schouders dragen de zwaarste lasten, we knokken samen voor wat kwetsbaar is en laten niemand in de steek.

Wij kiezen voor meer én echt-betaalbare woningen, voor ambitieus natuur- en klimaatbeleid en voor een gemeente die zorgt en klaarstaat voor haar inwoners. Want een dak boven je hoofd, een gezond klimaat, toegang tot natuur en fatsoenlijke zorg zijn rechten waar de gemeente zich keihard voor moet inzetten.

Nu niets doen of wegkijken is geen alternatief. Doen we de komende jaren niets, dan zijn de maatschappelijke gevolgen en kosten, zowel voor huidige als toekomstige generaties, niet te overzien.

Voor zowel de huidige als toekomstige generaties zeggen wij: een eerlijk, groen en sociaal Heusden voor iedereen!

GroenLinks-PvdA Heusden slaat deze verkiezingen wederom de handen ineen. Wij weten al sinds 2021: samen sta je sterker. Actief klimaatbeleid en armoedebestrijding gaan hand in hand. Het zijn bijvoorbeeld nog altijd sociale huurwoningen die het hardst geraakt worden door energiearmoede vanwege slechte isolatie en stookkosten. Die roodgroene boodschap dragen we sterker dan ooit uit, zeker nu onze landelijke partijen besloten hebben om het Heusdense voorbeeld te volgen door samen te gaan.

1. Eerlijk Heusden

Zoals omschreven in de Nederlandse grondwet moet de overheid in Nederland zorgen voor voldoende zorg, woningen en een fatsoenlijk sociaal vangnet. Dat staat er niet voor niks: het zijn de voorwaarden om een bestaan op te kunnen bouwen. Toch zien we de laatste jaren deze rechten steeds verder uitgehold worden door de markt en door een landelijke overheid die zijn handen ervan aftrekt.

1.1 Écht betaalbaar wonen

Ook in Heusden zijn de wachtrijen te lang en kiest de gemeente voor dure nieuwe woonwijken in plaats van sociale huur. Alleen mensen die genoeg verdienen, krijgen zo een woning. Het feit dat de afgelopen jaren ook nog eens honderden bomen gekapt zijn om een peperdure villawijk neer te zetten op het voormalige terrein van het Land van Ooit, is voor ons de wereld op zijn kop.

Wonen is een recht, geen beleggingsobject. Iedere Heusdenaar, van jong tot oud, zou een betaalbare en passende woning moeten kunnen vinden. Dat begint bij sociale huurwoningen en écht-betaalbare koophuizen voor starters. De gemeente moet sterker opstaan tegen projectontwikkelaars die alleen woningen voor torenhoge winsten willen bouwen. We bouwen snel, veel, betaalbaar en van hoge kwaliteit voor iedereen. Dat gaat voor ons hand in hand met duurzaamheid: we isoleren zowel bestaande als nieuwe woningen. Dat is goed voor de portemonnee én goed voor het klimaat.

Ook vergroening van de dorpen en natuur dichtbij of in de wijk gaan voor ons hand in hand. Hoe groener een wijk, hoe koeler hij in de zomer wordt, hoe minder energiekosten je hebt en hoe meer water de wijk kan opvangen bij piekbuien. Daar moet de gemeente actief op sturen.

Onze concrete punten:

- **40 procent sociale huur.** Om achterstanden in de bouw van sociale huurwoningen weg te werken, zet GL-PvdA in op minimaal 40 procent sociale huur bij nieuwbouwprojecten. Zo komt de gemeente weer in de buurt van de landelijke richtlijn van 30 procent sociale huur voor het hele woonbestand in Heusden.
- **Meer capaciteit om huizen te bouwen.** Wij stellen Woonveste en de gemeente in staat om die woningen ook te bouwen, met voldoende ambtenaren en voldoende capaciteit om nieuwe woningbouwprojecten van de grond te krijgen. Zo kan de stichting meer betaalbare huurhuizen laten bouwen.

- **Woningzoekenden krijgen een stem.** Bezwaarprocedures rondom nieuwe woningbouwprojecten duren vaak vele jaren, omdat enkele omwonenden bezwaar maken. Hoewel die bezwaren soms meegenomen moeten worden, is in de bezwaarprocedure geen ruimte voor de stem van woningzoekenden. Daar willen wij verandering in brengen. Via landelijke wetgeving wil onze partij ook de bezwaarprocedure in zijn geheel inkorten.
- **Echt-betaalbare koophuizen.** GL-PvdA wil veel meer goedkope koopwoningen in de gemeente Heusden. Volgens de overheid zijn 'betaalbare' koopwoningen huizen tot €405.000 euro. GL-PvdA vindt dat nog steeds onbetaalbaar voor een grote groep mensen. Wij zetten daarom in op zoveel mogelijk (zogeheten) 'goedkope koop' (t/m €280.000).
- **Voor jong én oud.** We bouwen zowel betaalbare woningen voor jonge mensen als voor senioren. Jonge starters wonen nu te lang thuis of verhuizen naar andere dorpen of steden. Voor hen komen er voldoende, betaalbare woningen dichtbij voorzieningen als openbaar vervoer, winkels, verenigingen en cafés. Ook voor ouderen dient gebouwd te worden. Zodra we voor ouderen kleinere woningen bouwen, zorgen we ervoor dat starters door kunnen stromen naar bestaande woningen. We onderzoeken de opties om de doorstroom op de woningmarkt weer op gang te krijgen, en bekijken de mogelijkheden om langdurig 'scheefwonen' aan te pakken.
- **Woningen splitsen.** We onderzoeken een uitbreiding van de mogelijkheden rondom het 'zacht-splitsen' van woningen, waarbij mensen bijvoorbeeld met een 'friendscontract' of via toewijzing een daarop aangepaste (eengezins)woning kunnen delen.
- **Isoleren, isoleren, isoleren.** Door zowel bestaande als nieuwe woningen goed te isoleren zorgen we voor een lagere energierekening én voor een duurzamere woning. Ook zorgen we ervoor dat de woning voorzien wordt van groene stroom (meer hierover lees je in de paragraaf over Groen Heusden).
- **Levensloopbestendig.** We bouwen huizen levensloopbestendig: we zorgen voor brede deuren en voldoende ruimte. In een vergrijzend land bespaart dat op de lange termijn veel zorgkosten.
- **Gemengd wonen.** Wij onderzoeken de mogelijkheden voor Gemengd Wonen: projecten waarin mensen die uitstromen uit begeleid of beschermd wonen samenleven met reguliere woningzoekenden in kleine (één- of tweepersoons) woningen. Met goede begeleiding en sociaal beheer vergroten we de kans op succes en beperken we weerstand. Nieuwbouw biedt hiervoor mooie kansen, zoals Gemengd Wonen in Tilburg bijvoorbeeld laat zien.
- **Passende hogere bouw.** Mensen van jong tot oud staan te springen om een betaalbare woning. Hoger bouwen zou in de huidige wooncrisis geen taboe meer mogen zijn in onze gemeente. Op enkele locaties in Drunen is bijvoorbeeld al rond de 5 verdiepingen hoog gebouwd, zoals de Hollandlaan en de Watertorens.

Hoogbouw moet wel passend zijn bij de omgeving waarin deze geplaatst wordt en maatwerk is gewenst. Mogelijkheden zien wij bijvoorbeeld in Vlijmen-West.

- **Bouwen 'binnen de Heidijk'**. Nieuwbouwprojecten blijven in eerste instantie zoveel mogelijk binnen de huidige bebouwde kom. Zo blijft ruimte voor natuur, groen, recreatie en water(berging) buiten onze bebouwde kom bespaard. Naast het groen buiten de kernen behouden, willen we groen ook in onze dorpen terugkrijgen. Meer hierover lees je in het hoofdstuk 'Groen Heusden'.
- **Experimenteren met nieuwe woonvormen**. We stimuleren het gebruik van nieuwe woonvormen, zoals tinyhouses, die het klimaat en de ruimte in onze gemeente ten goede komen. Daarnaast zien we een belangrijke rol voor Collectief-Particulier Ondernemerschap in nieuwe woonwijken: een woonvorm die het mogelijk maakt voor een groep mensen om zelf een bepaald deel van een project 'op te kopen' en dat zelf - vaak voor een lagere prijs - te ontwikkelen.
- **Eerst een thuis**. Dak- en thuislozen in onze regio worden nu vaak opgevangen in relatief dure daklozenopvang. Wij vinden dat iedereen recht heeft op een dak boven z'n hoofd. We zetten daarom in op 'Housing First': eerst een thuis. Dat voorkomt een hoop andere problemen zoals verslavingen of overlast die bij dak- of thuisloosheid komen kijken, die nog hogere kosten voor de gemeente met zich meebrengen.

1.2 Inkomen en armoede: genoeg voor iedereen

Hoewel de armoedecijfers in de gemeente Heusden lager liggen dan gemiddeld in Nederland, betekent het niet dat armoede niet voorkomt in onze gemeente. Integendeel: omdat de armoedecijfers in onze gemeente wat lager liggen, mag het niet zo zijn dat de gemeente zich niet meer bezighoudt met mensen die het (even) minder hebben.

GroenLinks-PvdA Heusden wil mensen in armoede of in een uitkering helpen. Op armoede en uitkeringen rustten nog altijd aardig wat taboes: mensen zouden niet hard genoeg werken of 'uitkering trekken'. Terwijl armoede zo veel meer is dan alleen een gebrek aan geld. Het betekent (onterecht) vaak schaamte en elke dag leven in stress. Niet mee kunnen doen. En minder netwerk en vrienden opbouwen. Het betekent niet meer vooruit kunnen denken of kunnen werken aan je toekomstperspectief.

Wij kiezen er voor om niet te oordelen over mensen, maar om ze op weg te helpen. Wij gaan uit van vertrouwen en bieden een helpende hand. We nemen barrières weg voor mensen om een uitkering aan te vragen en voor mensen die in een uitkering zitten. Want iedereen moet de kans krijgen om mee te komen in Heusden. En alleen als je je inwoners vertrouwt, kun je dat vertrouwen als overheid ook terug verwachten.

Onze concrete punten:

- **Langdurig werk.** Werk geeft mensen zelfstandigheid, structuur en de kans om volwaardig mee te doen. Tegelijk hebben we in Heusden en de Langstraat grote tekorten in de zorg, techniek en duurzame productie (maakindustrie). GroenLinks-PvdA Heusden brengt die twee samen: we begeleiden werkzoekenden persoonlijk naar banen waarin hun talenten aansluiten bij wat onze lokale bedrijven en instellingen nodig hebben. Zo snijdt het mes aan twee kanten: mensen vinden zinvol werk en onze gemeenschap groeit richting een sterke, sociale en groene economie.
- **Een eerlijke boterham.** Landelijk zet onze partij zich in voor een verhoging van het minimumloon, het laten stijgen van de lonen als geheel, voor wetgeving die goede arbeidsvoorwaarden mogelijk maakt en die het voor zware beroepen mogelijk maakt om eerder met pensioen te gaan.
- **Bijstand vanuit vertrouwen.** De Participatiewet (de wet waarin o.a. de Bijstand is geregeld) is ontworpen om mensen meteen een baan in te duwen als ze een bijstandsuitkering aanvragen. Mensen hebben echter juist een adempauze en wat hulp nodig als ze een bijstandsuitkering aanvragen. Die harde en ruwe Participatiewet kunnen gemeenten vaak zelf al aanpassen of anders invullen nu de nieuwe *Participatiewet in Balans* stapsgewijs wordt ingevoerd. GL-PvdA Heusden wil de scherpe randjes van de bijstand eraf halen, zodat we in Heusden weer een bijstand krijgen die uitgaat van vertrouwen en mensen begeleidt naar duurzaam werk (als ze dat kunnen).
- **Maatwerk vanuit vertrouwen.** We willen voorkomen dat mensen hun huis en hun auto moeten verkopen voordat zij recht hebben op bijstand. We zorgen er zoveel mogelijk voor dat mensen die recht hebben op toeslagen van de gemeente deze niet meer zelf hoeven aan te vragen, maar automatisch ontvangen. Dat hebben we al voor elkaar gekregen rond de Individuele Inkomensvoet.
- **Samenwonen op proef.** Het huidige bijstandsbeleid maakt het mensen lastig om te gaan samenwonen. Zodra ze dat doen, worden ze gekort op hun uitkering, verliezen ze vaak hun woning en toeslagen, en lopen ze bij een mislukte poging risico op dakloosheid. Daarom stellen veel mensen deze stap uit — ten koste van hun eigen geluk én van de woningmarkt. Door mensen een proefperiode van een jaar te geven – zonder toepassing van de kostendelersnorm - maken we deze belangrijke stap makkelijker voor mensen in de bijstand.
- **Basisbanen.** We verkennen en ondersteunen projecten met basisbanen. De kern van zo'n basisbaan: mensen die moeilijk werk kunnen vinden, doen ander nuttig werk en krijgen daarvoor voldoende om rond te komen. Zo ervaren mensen die vanwege wat voor reden dan ook even een helpende hand nodig hebben meer regie op hun leven.
- **Jongeren met schulden tegemoet komen.** We starten een proef met jongeren in kwetsbare positie. Zij kunnen een jaar lang maandelijkse financiële steun krijgen om aan hun toekomst te werken zonder dat dit ten koste gaat van een eventuele

uitkering. [De gemeente Eindhoven](#) experimenteert bijvoorbeeld met succes met het Bouwdepot: een vrij te besteden bedrag van 1300 euro voor jongeren die dakloos zijn of dreigen te raken. Jongeren ervaren regie over hun pad naar een woning en naar werk en het plan verdient zichzelf binnen drie jaar terug.

- **Schulden voorkomen en vroeg signaleren:** We voorkomen schulden door op tijd hulp te bieden bij grote levensgebeurtenissen. Ook zorgen we dat instanties als Baanbrekers en Woonveste beter doorgeven aan de gemeente wanneer iemand in de schulden dreigt te raken of kleine schulden heeft. Door die vroege signalering kan de gemeente op tijd hulp bieden en grotere (maatschappelijke en persoonlijke) kosten voorkomen.
- **Pauzeknop met schulden.** Inwoners met schulden krijgen de mogelijkheid een pauzeknop in te drukken: een tijdelijke pauze op aflossen en de stress die komt kijken bij de vele brieven. We bieden hulp aan in die tussenperiode en zoeken samen naar een duurzame oplossing.
- **Schulden overnemen.** We kopen schulden op en schelden schulden kwijt – beginnend bij schulden bij de overheid -, zoals in Arnhem. Zo kunnen inwoners met een schone lei beginnen en door met hun leven.
- **Minimaregelingen.** Wij staan voor een ruimhartig en gelijktijdig ook robuust beleid voor financiële zekerheid. Bij voorkeur geen waaier aan een groot aantal verschillende en versnipperde regelingen, maar enkele simpel te hanteren aanvullingen, zoals de Heusdenpas, gratis OV voor minima en kledingbonnen.
- **Ongelijk investeren voor gelijke kansen.** We investeren meer geld in gebieden waar we op dit moment minder voorzieningen hebben en waar meer armoede heerst. We kiezen voor een integrale wijkaanpak in bijvoorbeeld Oudheusden, waar de gemeente – samen met haar partners – een trekkersrol in heeft en middelen voor beschikbaar stelt.

1.3 Openbaar vervoer weer écht openbaar.

Betaalbaar en bereikbaar openbaar vervoer (OV) is goed voor het klimaat, goed voor de doorstroom van verkeer in onze gemeente en (als we het beter inrichten) goedkoper dan de auto. Maar het OV is de afgelopen jaren helaas achteruit gegaan in Heusden, wat vooral kwetsbaren en jongeren zonder auto raakt. Wij maken het OV, samen met de fiets, dé manier om te reizen naar en in Heusden.

Onze concrete punten:

- **Investeren in duurzaam reizen.** De bussen in onze gemeente verouderen, rijden steeds minder in de vakantieperiodes en de weekenden, en sommige delen van onze gemeente zijn nog helemaal niet te bereiken met OV. Dat moet anders. We investeren samen met de provincie flink in het OV zodat er vaker betere (indien mogelijk elektrische) bussen rijden naar bijvoorbeeld Den Bosch en Tilburg, ook in de kleinere kernen.

- **Gratis openbaar vervoer voor minima.** Openbaar vervoer maken we gratis voor inwoners die recht hebben op een HeusdenPas. Zo worden mensen die het financieel minder hebben een stuk minder beperkt in hun bewegingsvrijheid.
- **OV en fiets als de sleutel voor mobiliteit.** De afgelopen jaren is er flink bijgebouwd in onze gemeente en wordt het steeds drukker op onze wegen. Dat zorgt niet alleen voor vertragingen. Auto's zorgen voor een slechtere luchtkwaliteit, benzine is duur en vervuilend, auto's onderhouden is duur, en wegen en parkeerplaatsen nemen steeds meer ruimte op in onze groeiende gemeente. Bij ieder nieuw ruimtelijk besluit wordt daarom eerst serieus gekeken naar de uitbreidingsmogelijkheden voor OV en fietsverkeer, voordat gekozen wordt voor meer asfalt en meer auto's.
- **Fietspaden uitbreiden.** We breiden fietspaden uit en passen gevaarlijke punten voor fietsers aan. Zo maken we fietsen aantrekkelijker voor een grotere groep mensen.
- **Proef met OV-fietsen.** Om fietsvervoer te stimuleren, onderzoeken we de mogelijkheid voor een onbemand OV-fietspunt, of voor andere vormen van deelfietsen in onze gemeente.
- **Voetgangersgebieden autoluw.** De plekken in onze gemeente waar veel voetgangers zijn, maken we autoluw: je mag er dan nog wel komen met de auto als je bestemmingsverkeer bent, maar ander verkeer rijdt om. Dat is goed voor de voetgangerveiligheid rondom bijvoorbeeld scholen en geeft ruimte in de dorpscentra van bijvoorbeeld Drunen, Vlijmen en in Heusden Vesting voor groen, evenementen en voor ondernemers.
- **Parkeren (net) buiten het centrum.** Parkeerplekken in onze dorpscentra nemen veel plek in beslag, die ook gebruikt kunnen worden voor zaken als woningbouw en ontmoeting, vooral in onze dorpscentra. We kiezen zoveel mogelijk voor parkeerplekken (net) buiten de dorpscentra zoals in Heusden Vesting en de Oliemaat en de parkeerplaatsen bij het gemeentehuis in Vlijmen.
- **Een leefbaar plein.** In Vlijmen houden we het plein leefbaar met ruimte voor ondernemers, evenementen, ontmoeting en groen.
- **Meer groen, minder stenen.** Om meer ruimte te maken voor groen in de versteende wijken in onze gemeente, verlagen we de parkeernorm waar passend. Waar nu parkeerplaatsen teveel zijn, kan groen en speelplaatsen geplaatst worden. Dat geeft ruimte, verkoelt de wijk en maakt wateroverlast door hevige regenval minder makkelijk.

2. Groen Heusden

Een gezonde leefomgeving met een groene economie

Een gezonde leefomgeving waar je woont met schone lucht, verkoelend groen binnen bereik en mogelijkheden om te bewegen én ontspannen in een natuurlijke omgeving. Daarom zetten we ons in voor bomen, struiken en groen in alle wijken. Natuurgebieden als de Drunense Duinen en Vlijmens Ven zijn uniek. GroenLinks-PvdA Heusden is hier trots op en wil deze biodiverse gebieden behouden en verbeteren.

Deze uitdaging is groot, zeker nu het klimaat al verandert. We merken het allemaal: onze zomers worden warmer, we hebben periodes van grote droogte en tegelijkertijd zien we meer plensbuien. Aan de ene kant moeten we ons aanpassen aan deze klimaatverandering en dus de gemeente inrichten zodat deze we de effecten kunnen opvangen (klimaatadaptief). Aan de andere kant moeten we verslechtering van het klimaat zo veel mogelijk voorkomen door minder uitstoot van CO₂ (en andere broeikasgassen) door onder andere minder consumptie en minder energieverbruik. De energie die we wel gebruiken is duurzaam opgewekt.

Naast klimaatverandering tegengaan, willen we leven in een gezonde omgeving met gezonde grond en in schone lucht. Weliswaar is de hoeveelheid fijnstof, stikstof en lawaai de afgelopen tijd verminderd, de effecten op onze gezondheid (met voortijdige sterfte) en de natuur zijn nog altijd te groot. Dat vergt een duidelijk beleid voor het gebruik van landbouwgif en andere giftige stoffen maar ook het beperken van uitlaatgassen, fijnstof, pfas en medicijnresten. Deze stoffen willen we zo min mogelijk toestaan in het buitengebied maar al helemaal flink terugbrengen in woonwijken en dorpskernen.

Zo kunnen wij gezond opgroeien en leven omringd door groen, en schuiven we niet onze problemen door naar de volgende generatie.

2.1 Gezonde leefomgeving

Wat GroenLinks-PvdA betreft pakken we vervuiling van lucht, water en bodem in onze gemeente direct aan. Het meten van vervuiling en de effecten van maatregelen is belangrijk zodat we gericht en proactief kunnen handelen voor een schone en gezonde leefomgeving. Zo willen we maatregelen nemen die passen binnen het door de gemeente getekende schone lucht-akkoord. Daarbinnen passen bijvoorbeeld geen uitbreidingen van veehouderijen maar juist wel het saneren, opkopen of omvormen naar natuurinclusieve agrarische activiteiten.

Onze concrete punten:

- **Schone mobiliteit.** We investeren fors in duurzame en gezonde manieren om naar je werk, school of sportclub te gaan. Om te beginnen door te zorgen dat je daarheen kunt lopen of fietsen, of er anders met het openbaar vervoer kunt komen. Waar dat niet kan, stimuleren we schonere (deel-)auto's en openbaar vervoer. Uiteraard ook voor kleine ondernemers en mensen die slecht ter been zijn zullen dorpen én het buitengebied goed bereikbaar moeten zijn voor auto's en busjes.
- **Elektrisch vervoer.** We richten ons op zo veel mogelijk elektrisch vervoer en daarom breiden we het aantal laadpalen fiks uit. In samenspraak met de bewoners kijken we waar die het beste kunnen komen.
- **Wijken verduurzamen.** Veel en diverse soorten bomen en planten (die bestand zijn tegen droogte), goed geïsoleerde huizen, regenwater hergebruiken, stoeptegels verwijderen, zonnepanelen op daken en een buurtbatterij om de gedeelde stroom op te slaan – de mogelijkheden om wijken te verduurzamen zijn enorm. Maar de mogelijkheden moeten wel voor iedereen toegankelijk zijn.
- **Eerlijke transitie.** Nu zijn arme wijken vaak de warme wijken in de zomer en de rijke buurten vaak de groenste buurten. Daarom zetten wij versneld in op de collectieve vergroening van straten, pleinen en parken waar de hittestress het grootst is, liefst met planten die hier van nature voorkomen. Zo brengen we een groene revolutie op gang die zorgt voor een leefbare en prettige buurt.

2.2 Energie en warmte

Voor een beter klimaat hebben we veel en schone energie nodig. Heusden draagt daar zijn steentje aan bij. Maar dat moet wel eerlijk gebeuren, zodat niet alleen de rijken in onze gemeente de voordelen van duurzame energie plukken.

Onze concrete punten:

- **Betaalbare energierekening.** De energierekening zo betaalbaar mogelijk maken begint met het massaal isoleren van woningen in buurten met veel armoede. We ondersteunen de huishoudens met de laagste inkomens bij de energietransitie met bijvoorbeeld een witgoedregeling of inductieplaat als de corporatie van het aardgas af gaat.
- **Sociale huur eerst.** We gaan het eerst aan de slag in de buurten met de slechtste energielabels en de hoogste energierekening en het hoogste aandeel sociale huurwoningen.
- **Samen & lokaal.** Voor uitrol van projecten rondom energie zoals het opzetten van energie-gemeenschappen streven we ernaar om bestaande kennis in

onze gemeente te benutten door samen te werken met o.a. Energiek Heusden en kennis uit de landelijke koepels in plaats van meteen, vaak dure, externe partijen in te schakelen. Zo blijven we dichtbij onze inwoners en bevorderen we participatie.

- **Duurzaam energie opwekken.** Ook Heusden moet, net als onze buurgemeenten, meedoen aan de energietransitie. Dat betekent ook: concrete plannen maken en uitvoeren om in onze gemeente duurzame energie op te wekken. Daarvoor hebben we waarschijnlijk ook windmolens nodig. We kijken steeds goed hoe energieopwekking past bij plannen in de omgeving, zoals natuur, woningbouw en bestaande gebouwen. Niets doen is geen optie: we zijn het verplicht aan onze kinderen en kleinkinderen om nu actie te ondernemen.

2.3 Groene economie

Een gezonde omgeving vraagt om een groene en circulaire economie. Deze duurzame economie kan de Gemeente Heusden stimuleren door zelf het goede voorbeeld te geven, keuzes te maken bij vestiging van nieuwe ondernemers en niet alleen bestaande bedrijven maar ook alle inwoners te overtuigen en faciliteren in groene keuzes, waarbij soms extra handhaving op reeds gestelde doelen nodig is.

Onze concrete punten:

- **Stimulerende gemeente.** Heel veel burgers en bedrijven zijn al begonnen om de nieuwe economie die we nodig hebben vorm te geven. Het is aan de gemeente om dit te stimuleren en iedereen erbij te betrekken. Want als de vervuilende industrie zelf niet wil veranderen, dan dwingen wij hen ook vanuit de gemeente. Dat doen we op zo'n manier dat iedereen mee kan in de transitie naar een schone en gezonde omgeving.
- **Gemeente geeft goede voorbeeld.** Door het eigen vastgoed wél voor 2030 te verduurzamen (in tegenstelling tot de ambitie van het huidige college), geven wij het goede voorbeeld als lokale overheid. Verduurzaming valt niet uit te leggen aan inwoners, als je er zelf niet je best voor doet.
- **Energiecoöperaties en collectieve warmtenetten.** We stimuleren om in een energiecoöperatie groene stroom op te wekken en bijvoorbeeld een buurtbatterij te plaatsen. Gemeenten kunnen bijdragen aan het verminderen van CO₂-uitstoot door het opzetten van collectieve warmtenetten. Waar private bedrijven dit niet aandurven, richten wij publieke warmtebedrijven op, al dan niet in samenwerking met bewonerscollectieven en bedrijven die wel willen, zoals op de Vliedberg.
- **Circulaire economie.** Ons overmatige grondstoffengebruik is een belangrijke aanjager van klimaatverandering, verlies aan biodiversiteit en vervuiling. Daarom werken we aan een circulaire economie die zuinig omspringt met

grondstoffen en deze zo veel mogelijk in kringloop houdt. Bijvoorbeeld via een CirculairAmbachtsCentrum (samen Waalwijk en Loon op Zand).

- **Keuzes maken in de ruimte.** Ondernemers zijn welkom. Echter met de schaarse ruimte kiezen we voor duurzame bedrijven, met weinig milieubelasting en die zorgen voor maatschappelijke welvaart. Voor bestaande bedrijven is extra controle en handhaving op duurzaamheid en maatschappelijk verantwoord ondernemen nodig voor in sectoren waar normen regelmatig worden overschreden.
- **Verduurzamen woningen en bedrijven.** We bouwen en verduurzamen bestaande bouw. Bedrijven, koop- en huurwoningen hebben minimaal energielabel D. Woningen met energielabel E of F verduurzamen we daarom als eerst.
- **Verduurzamingsleningen.** De gemeente moet duurzaamheidsleningen inregelen en gebruik ervan stimuleren waarmee we verduurzaming versnellen en mogelijk maken voor diverse inkomensklassen.
- **Minder gebruik.** Daarnaast willen we in de gemeente (particulieren, bedrijven en bedrijven) minder energie en water verbruiken.
- **Omgaan met water.** We stimuleren het hergebruik, opvang en infiltratie van hemelwater.
- **Water en bodem sturend.** Steeds meer gebieden in onze laaggelegen gemeente hebben een steeds groter risico op overstroming of wateroverlast door klimaatverandering. We maken water en bodem daarom sturend in onze ruimtelijke beslissingen, bijvoorbeeld door HoWaBo 2 uit te voeren. Belangrijk is wel om de Natura2000-gebieden in onze gemeente te beschermen in de uitvoering van de plannen. Ook kijken we samen met het waterschap en de provincie naar de uitvoering van de Kaderrichtlijn Water om voldoende en schoon (drink)water te verzekeren.

2.4 Natuur

Natuur in de gemeente is dicht bij de bewoners. Groen en water start in je straat en in je wijk en vormt een netwerk met toegankelijke groene hotspots en uiteindelijk met al die waardevolle natuurgebieden van onze gemeente. We zijn trots op - en beschermen - de mooie natuurgebieden in onze gemeente zoals de Drunense Duinen en het Vlijmens Ven. Ze herbergen bijzondere planten en dieren, én groen dichtbij is ook ontzettend belangrijk voor zowel onze fysieke als mentale gezondheid. De kwaliteit van deze belangrijke Natura2000-gebieden en dan speciaal het gebied van de Drunense Duinen laat helaas te wensen over. Zij verslechtert niet alleen door te veel stikstof en te weinig (grond)water maar in toenemende mate ook door de druk van recreatie. Voor behoud en verbetering van onze natuur zijn we vóór het beschikbaar stellen van pachtgronden voor natuurontwikkeling.

Onze concrete punten:

- **Recreatie** staan we toe mits het de natuurkwaliteit niet slechter maakt dan het al is. Voor de Drunense duinen willen we recreatie niet meer uitbreiden, ook niet van bestaande recreatieve activiteiten.
- **Vervuilende industrie** en dus ook distributiecentra wordt geweerd en waar mogelijk verplaatst zo ver mogelijk van woonwijken en natuurgebieden af.
- **Landbouwgif:** We beschermen onze natuur én onze inwoners tegen landbouwgif. We benutten de mogelijkheden van de Omgevingswet om teelten waarbij veel pesticiden worden gebruikt te verbieden en bufferzones in te stellen rond woningen, scholen en natuurgebieden waar geen pesticiden mogen worden gebruikt.

2.5 Buitengebied

We geven prioriteit aan het herstel van de natuur en het mooie cultuurlandschap van onze gemeente. Dat lukt alleen als we samenwerken met de boeren, natuur- en milieuorganisaties en recreanten. We zorgen ervoor dat de bodem- en waterkwaliteit vooruit gaat én dat boeren perspectief krijgen op een gezond bedrijf, nu en in de toekomst.

Duurzame landbouw, stadslandbouw en natuurbeheer stimuleren we met subsidies. We betrekken boeren om bijvoorbeeld klompenpaden en heggen weer terug te brengen. Met een natuurinclusieve landbouw laten we weidevogels en insecten terugkeren. Zo werken we aan een vitaal platteland waar mens én natuur gezond kan leven.

3. Samen Heusden

In deze tijd waarin iedereen gefocust is op zichzelf is een goed sociaal vangnet van essentieel belang. We denken vaak dat de wereld van vandaag maakbaar is door onszelf. Maar dat is echt niet zo. We kunnen te maken krijgen met tegenslagen waar we niet zelf om gevraagd hebben en toch mee geconfronteerd worden.

Denk aan gezondheidsproblemen, arbeidsongeschiktheid of werkloosheid. Vaak mondt dit uit in afhankelijkheid van anderen, isolement en armoede. Dan is het goed dat de Heusdense gemeenschap en de gemeente je een handje helpt. Iedereen heeft immers recht op een menswaardig bestaan. En wij vinden dat daarbij de sterkste schouders de zwaarste last moeten dragen.

Met andere woorden: we moeten naar elkaar omzien als het tegenzit. Dat zijn we als samenleving en mensen in de gemeente aan elkaar verschuldigd. Samen vormen we de gemeente Heusden: inwoners, ondernemers en organisaties samen met gemeentebestuur en de gemeentelijke organisatie. Omdat we samen verder komen.

3.1 Toegankelijke zorg en hulp

Of je nu hulp in de huishouding, thuiszorg, WMO-hulp of jeugdzorg nodig hebt: in Heusden zorgen we dat er voor iedereen die het nodig heeft passende hulp beschikbaar is. GroenLinks-PvdA Heusden maakt zich sterk voor onze meest kwetsbare inwoners. We kijken naar elkaar om en laten niemand vallen. Inwoners die een indicatie hebben voor zorg of hulp hebben deze indicatie gekregen met een reden. Zij dienen dan ook een adequate invulling van de voor hun noodzakelijke zorg (of hulp) te krijgen.

Onze concrete punten:

- **Goede samenwerking met partners.** Inwoners met een WMO- of jeugdzorgindicatie moeten ervan op aan kunnen dat de gemeente de beloofde zorg (hulp) nakomt. Wat ons betreft past in de zorg (WMO, jeugdzorg) geen economisch contract of een bureaucratisch en vanuit wantrouwen ingestoken contractvorm, zoals bij aanbestedingen. Onze voorkeur gaat uit naar investeren in samenwerkingen en de dialoog aangaan, op basis van onderling vertrouwen.
- **Hulp in de huishouding.** De aanbesteding van de hulp in de huishouding is in 2025 compleet misgelopen door allerlei omstandigheden. De mensen die deze zorg nodig hebben, mogen niet de dupe worden van dat proces.

- **Vergrijzing.** Om om te kunnen gaan met een vergrijzende bevolking, zal ook Heusden zich daarop moeten inrichten. Wij stellen voor om zoveel mogelijk woningen levensloopbestendig te maken, om meer woningen te bouwen voor alleenstaanden en om woonvormen tussen ouderen en jongeren te stimuleren. Ook zorgen we voor goed-georganiseerde zorg en ondersteuning.
- **Mantelzorgers.** We gaan mantelzorgers, met name jonge mantelzorgers die vaak niet weten dat zij mantelzorg leveren, beter ondersteunen. Bijvoorbeeld door middel van lotgenotencontact en respijtzorg.
- **Marktwerking in de zorg aanpakken.** We pakken de marktwerking in de zorg aan door in te zetten op samenwerking in plaats van concurrentie. De gemeente kan hiervoor zorgen door te sturen via de zorginkoop en slimme verbindingen te leggen met het sociaal domein. Zo komt er wat ons betreft zo veel mogelijk één zorgaanbieder in de dorpen, in plaats van veel verschillende. We zien erop toe dat zorggeld ook echt naar de zorg gaat, en niet naar private equity of andere 'zorgcowboys'.
- **Jeugdzorg en jeugdhulp.** We zetten ons in voor een sterke, toegankelijke en rechtvaardige jeugdzorg waarin elk kind veilig, gezond en kansrijk kan opgroeien. Daarbij wordt ingezet op preventie, voldoende basisvoorzieningen in de wijk en het versterken van de mentale gezondheid van kinderen en jongeren. Daarbij is voldoende én tijdige financiering van de jeugdzorg essentieel. Zodat er een werkbaar systeem is waarbij hulp op tijd en laagdrempelig beschikbaar is. Dichtbij en kortdurend waar het kan, langdurig en intensief waar nodig.
- **Ondersteunen ouders in opvoeding.** Waar nodig helpen we ouders die het nodig hebben in de opvoeding. Dat voorkomt grote doorstroom naar de zwaardere jeugdzorg en is goed voor zowel ouder als kind.
- **Zeggenschap bij jongeren.** We vinden het belangrijk dat jongeren meer zeggenschap krijgen in hun zorgtraject. Daarnaast maken we ons hard voor een soepele overgang naar de volwassenenzorg. Dit betekent dat we tot 21 jaar betrokken blijven, in plaats van tot 18 jaar. We bouwen hiermee aan een toekomstbestendig jeugdzorgstelsel wat gelijke kansen geeft voor ieder kind.
- **Aanpakken wachtrijen.** We pakken wachtrijen in de jeugdzorg aan door ruimer in te kopen, zodat kinderen en jongeren (buiten spoedgevallen) niet langer dan 6 weken hoeven te wachten op de zorg die ze nodig hebben.
- **Gesloten jeugdzorg.** We sluiten gesloten jeugdzorglocaties op termijn. In plaats daarvan zetten we in op kleinschalige jeugdzorg, dichtbij huis.

3.2 Kansrijk opgroeien

GL-PvdA wil uitgebreider inzetten op voorzieningen en voorlichting zodat onze kinderen kunnen opgroeien in een veilige en gezonde omgeving. Niet alleen veilig in de omgeving maar ook veilig in de klas. Waarbij geleerd wordt hoe belangrijk het is om te sporten en gezonde eet- en leefgewoonten (incl.

bewegen) na te streven en wat voor effect dat heeft op je verdere leven. Randvoorwaarde voor zo'n kansrijke opvoeding is dat een gezin voldoende geld heeft om rond te kunnen komen. Gelijke kansen in de opvoeding en in het onderwijs staan voor GroenLinks-PvdA centraal.

Onze concrete punten:

- **Voldoende leerkrachten.** Juist de scholen waar veel leerlingen een ondersteuningsbehoefte hebben, missen vaak de meeste leerkrachten. We investeren extra om die plekken te vullen, bijvoorbeeld met een bonus of budget voor extra onderwijsassistenten.
- **Veilig op en naar school.** Nadrukkelijke controle door gemeente voor veiligheid in en rondom scholen (bv. pestprotocol breder dan klas, veilige fiets- en looproutes, kort parkeren in nabijheid).
- **Schoolmaaltijden.** We onderzoeken de behoefte naar schoolmaaltijden in Heusden en zetten daar gericht op in waar nodig. Dit geeft ouders zekerheid en vergroot de bestaanszekerheid.
- **Gratis zwemles.** Kinderen uit gezinnen rond het sociaal minimum komen in aanmerking voor gratis zwemles.
- **Onderwijsondersteuning.** We werken vanuit de gemeente aan extra onderwijsondersteuning voor scholieren die dat nodig hebben. Denk aan laagdrempelige huiswerkbegeleiding, een gratis computer of gratis museumbezoek
- **Schoolverlaters.** Jongeren verlaten niet zomaar hun school. Vrijwel altijd speelt er meer. Wij willen dat leerplichtambtenaren meer ondersteuning gaan bieden aan schoolverlaters en minder hameren op handhaving.

3.3 Verenigingsleven, buurthuizen en vitaliteit

Een grote rol voor samen bewegen en ontspannen is weggelegd voor de Heusdense verenigingen. Zij zijn een verbindende factor hoe mensen op een prettige manier kunnen samenkomen en hun hobby kunnen uitoefenen. Of dit nu een culturele, sportieve of recreatieve achtergrond heeft.

Concrete punten:

- **Ondersteunen van verenigingen.** We ondersteunen en stimuleren organisaties en verenigingen met een passend subsidiebeleid. We geven ze tijd en vertrouwen om iets moois op te bouwen. We zetten in op veel verschillende initiatieven die zo goed mogelijk aansluiten bij de inwoners van de gemeente.
- **Verenigingen en bijstand.** Verenigingen en stichtingen worden gestimuleerd om vrijwilligers te laten participeren uit de bijstand, om zo een opstap naar betaald

werk mogelijk te maken. De maximaal toegestane vrijwilligersvergoeding is geen inkomen en wordt niet gekort op de uitkering;

- **Vrijwilligerswerk.** Bewoners die vrijwilligerswerk doen bij de bibliotheek, sportclub of bij andere organisaties komen we tegemoet waar mogelijk en stimuleren we in hun werk, zowel met evt. financiële ondersteuning als waardering.
- **Buurtbudgetten.** We zetten in op buurtbudgetten die bewoners samen kunnen besteden aan ontmoeting. Denk aan: 10.000 euro voor een buurtfeest, een klusproject of een dansvoorstelling met kinderen uit de wijk.
- **Buurthuizen en MFA's.** Buurthuizen brengen buurtgenoten van alle leeftijden samen voor ontspanning en gezelligheid. Ze zorgen ervoor dat niemand zich alleen hoeft te voelen, en maken het makkelijker om elkaar te leren kennen. In een prettige buurt kun je makkelijk samenkomen, een praatje maken of samen iets ondernemen. We blijven de buurthuizen ondersteunen, gebruiken ze voor activiteiten in het sociaal domein en passen nieuwe buurthuizen of Multifunctionale Accommodatie (MFA's) in in nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen.
- **Vergrijzing.** Bevorderen van bewegen en vitaliteit, ook specifiek voor ouderen met voldoende voorzieningen.

3.4 Kunst, cultuur en erfgoed

Kunst, cultuur en erfgoed zijn een onmisbaar onderdeel van de samenleving. Ze geven kleur en dagen je uit. Het verruimt onze blik en helpt ons om uit onze eigen bubbel te komen, om in contact te komen met andere, afwijkende opvattingen. Of dwingt ons om af en toe stil te staan bij onze geschiedenis. Cultuur is welzijn, en een gemeente dient voor haar inwoners het welzijn optimaal te ondersteunen.

- **Uiteenlopend aanbod.** GroenLinks-PvdA wil een levendig cultureel veld, met uiteenlopende culturele instellingen. De vele kleine initiatieven worden voldoende ondersteund met de huidige jaarlijkse bijdrage.
- **Grotere instellingen.** De gemeente stelt voldoende middelen beschikbaar voor grotere instellingen als de Voorste Venne, het Museum Gouverneurshuis, het Streekarchief en de vesting Heusden.
- **Subsidies.** Net als bij de verenigingen ondersteunt en stimuleert de gemeente de culturele sector met een passend subsidiebeleid. Dat stemmen we zo goed mogelijk af met de cultuursubsidies van de provincie en het Rijk. We willen dat de gemeente hierbij niet alleen oog heeft voor bestaande instellingen, maar ook voor nieuwe initiatieven. Bijvoorbeeld met startsubsidies of risicogeld. We zetten in op meerjarige subsidies, zodat instellingen tijd hebben om te groeien en iets bijzonders op te bouwen. We gaan uit van vertrouwen.

- **Onderhoud stadswallen Heusden Vesting.** Er ligt nog een dijkverzakking te wachten op herstel en het wegdek aan de oostkant van de Haven golft onder een verzakking in de bodem waarbij ook de aanpalende gebouwen gevaar lopen. De gemeente zet zich actief in voor de herstelwerkzaamheden.
- **Kunst en cultuur in het onderwijs.** Kunst en cultuur hebben ook belangrijke maatschappelijke waarde, bijvoorbeeld in het onderwijs. Cultuureducatie vergroot de kansengelijkheid en versterkt de samenleving. We stimuleren projecten die hieraan bijdragen.
- **Met Heusden Pas gratis naar Gouverneurshuis.** De gemeente zorgt ervoor dat kinderen en mensen met een laag inkomen gratis naar het museum in onze gemeente kunnen. Kunst en cultuur horen namelijk voor iedereen toegankelijk te zijn.
- **Kunst in de wijk.** We zetten in op laagdrempelige kunst en cultuur in de wijk.

3.5 Een gemeente voor iedereen

Er is ontzettend veel werk te doen om Heusden sterker, socialer en groener te maken. GroenLinks-PvdA wil daarbij ook de mensen betrekken voor wie nu, helaas, nog geen of minder plek is.

Concrete punten:

- **Vrouwenveiligheid en femicide aanpakken.** Wij willen femicide aanpakken bij de kern. Ook in Heusden zijn er de afgelopen jaren gevallen bekend van femicide en het gevoel van onveiligheid onder vrouwen neemt toe. Wij zetten in op vroegsignalering: door signalen van agressie en misbruik die bekend zijn bij verschillende instanties samen te brengen, kan femicide voorkomen worden. Landelijk wil GroenLinks-PvdA hier de wet op aanpassen. Femicide is echter pas het topje van de ijsberg. Vrouwonvriendelijke opmerkingen en zaken als stalking en seksisme dragen bij aan een klimaat van vrouwonvriendelijkheid. Daar blijft GroenLinks-PvdA Heusden zich actief tegen uitspreken.
- **Donkere plekken verlichten.** Om inwoners zich 's avonds veiliger te laten bewegen door onze gemeente willen we slecht-verlichte plekken langs bijvoorbeeld fietspaden beter verlichten.
- **Toegankelijkheid van de ruimte.** We verbeteren de toegankelijkheid van gebouwen en voorzieningen in de gemeente. Mensen met een mentale of lichamelijke beperking moeten volledig kunnen meedoen in de samenleving, maar hier is nog een enorme slag te maken.
- **Toegankelijke taal en informatie.** De gemeente gebruikt taal die iedereen kan begrijpen. Als je toch uitleg nodig hebt, kun je gewoon langskomen bij een balie van de gemeente. (Digitale) informatie is ook toegankelijk voor mensen die minder digitale vaardigheden hebben.

- **LHBTI-rechten.** Iedereen moet zichzelf kunnen zijn in de gemeente Heusden. Te vaak wordt – op het werk, op school, in onze sportverenigingen of op straat – gescholden met ‘homo’, wordt er lacherig gedaan over mensen van de LHBTI-gemeenschap en voelen queer-mensen zich niet thuis. De gemeente stelt daarom een concreet actieplan op om zich actiever in te zetten voor de LHBTI-gemeenschap en gaat daarover actief met queer-mensen in de gemeente over in gesprek.
- **Aanpakken discriminatie.** We spreken ons uit tegen discriminatie op alle fronten en stellen hier een concreet plan voor op. Artikel 1 van de Grondwet (het gelijkheidsbeginsel) krijgt een prominente plek in bijvoorbeeld een kunstwerk bij het nieuwe gemeentehuis, bij voorkeur gemaakt door een Heusdense kunstenaar.
- **Nieuwkomers.** We staan niet toe dat arbeidsmigranten worden uitgebuit terwijl de kosten voor rekening van de samenleving komen. We zorgen voor goede, bij voorkeur kleinschalige opvang indien nodig van een eerlijk deel van de mensen die in Nederland asiel aanvragen omdat zij vluchten voor oorlog, geweld of vervolging. En we helpen statushouders om zo snel mogelijk aan het werk te gaan, zodat ook zij hier een fijn leven kunnen opbouwen en snel kunnen meedoen aan de samenleving. Voorzieningen als taalles, jobcoaching en dagactiviteiten voor nieuwkomers maken we ook toegankelijk voor de rest van de buurt.
- **Aanpakken uitbuiting.** Waar arbeidsmigranten worden uitgebuit, handhaven we als gemeente samen met de landelijke overheid, om misbruik van mensen tegen te gaan.

4. Democratisch Heusden

4.1 Open bestuur en participatie

GroenLinks-PvdA Heusden staat voor een open bestuur. De participatie en invloed van inwoners in onze gemeente willen we vergroten. Participatie van inwoners bij de besluitvorming én samenwerking van de gemeente met inwoners en maatschappelijke organisaties bij de uitvoering. Waarbij het ook steeds duidelijk moet zijn wat wel of niet aan participatie mogelijk is. Helder communiceren dus, en geen beloften doen die niet kunnen worden nagekomen. Wij vinden het belangrijk om de dialoog aan te gaan en goed naar elkaar te luisteren.

In plaats van het 'willen betrekken van de inwoners bij de gemeente', vinden wij dat de gemeente juist meer 'betrokken moet willen raken bij haar inwoners'. Bij ál haar inwoners. Ook bij degenen die zich minder snel zelf actief laten horen, of naar de gemeente gaan.

Vanuit netwerken van inwoners, maatschappelijke organisaties, ondernemers, onderwijs en andere overheden werken we aan de realisatie van onze gemeentelijke (en gemeenschappelijke) doelen. Waar dit direct het dagelijks leven en meedoen in de samenleving van onze inwoners raakt ('kwaliteit van leven'), houden we vanuit de gemeente nadrukkelijk de regie (bv. WMO-hulp in de huishouding).

Concrete punten:

- **Makkelijker inlopen.** De gemeente is vaker in buurthuizen en bibliotheken aanwezig met inloopspreekuren en bewonersbijeenkomsten. Die gaan niet alleen over grote omgevingsplannen, maar ook over kleinere punten zoals parkeren in de buurt, overlast melden of regenwater opvangen.
- **Sterke lokale democratie.** We versterken de lokale democratie door meer mensen meer inspraak te geven. We willen niet alleen dezelfde gezichten die met elk participatietraject meedoen aan het woord laten, maar juist ook de mensen die we nooit horen de kans geven zich uit te spreken. Ook zorgen we voor een gelijk speelveld tussen mensen en bedrijven.
- **Participatie.** We zien mogelijkheden voor (bestuurlijke) participatie middels bijvoorbeeld een [burgerberaad](#) We zijn minder positief over een referendum. In

referenda worden onderwerpen snel platgeslagen en verkeerd gebruikt. Ook verkennen we deze bestuursperiode graag de voors en tegens van een lokaal burgerparlement. In participatie hebben we ook altijd oog voor het minderheidsbelang.

- **Jongerenparticipatie.** Jongeren krijgen nu en in de toekomst het meest te maken met de beleidskeuzes die nu gemaakt worden, maar hebben het minste invloed daarop. Om jongeren vroeg te interesseren en te betrekken bij politiek, trekt de gemeenteraad samen op met het d'Oultremontcollege om activiteiten te bedenken. Ook onderzoeken we de mogelijkheid voor een jongerenraad die gevraagd en ongevraagd advies kan leveren aan de gemeente. We gaan actief in gesprek met jongeren om erachter te komen wat zij nodig hebben.
- **Generatietoets.** Op nieuw beleid voeren we standaard een generatietoets uit. Concreet betekent dit dat de gemeente aan de raad laat zien wat de gevolgen zijn van een voorstel voor toekomstige generaties. Zo maken we beleid en beslissingen voor de toekomst.
- **Democratisch samenwerken in de regio.** Heusden werkt samen met andere gemeenten in regioverbanden, want veel uitdagingen zijn te groot om alleen aan te pakken. Dat levert voordelen op, zoals meer kennis en een sterkere positie. Maar dat mag niet ten kosten gaan van de invloed van de raad en van democratische overzicht op deze regioverbanden. De gemeenteraad moet altijd betrokken blijven en invloed houden in deze samenwerkingen.
- **Demonstratierecht.** We staan voor het demonstratierecht. De gemeente biedt ruimte aan iedereen om volwaardig van dat recht gebruik te maken. Intimidatie van groepen en personen staan we niet toe.

4.2 Financiën

Bij het realiseren van al onze ambities vinden wij eerlijke en gezonde gemeentelijke financiën een stevige randvoorwaarde. Investeren en tijdelijk meer uitgeven mag, als dit maar wel verstandig gebeurt en financieel gedekt is (waarbij we kijken naar de financiële consequenties op de langere termijn).

Financiën zijn voor ons middelen om ambitieus, gericht en realistisch in te zetten. In de begroting en bij de realisatie. Dus niet het verlagen van ambities enkel vanuit een financiële motivatie. Onderbenutting, overheveling of na verloop van tijd zelfs het risico van een budgetverlaging, willen we verminderen en voorkomen. Financiële schokgolven gaan we zoveel als mogelijk tegen. Een betrouwbare en solide overheid is ook een financieel voorspelbare overheid.

De begrootte middelen voor de peuteropvang zijn bijvoorbeeld de afgelopen jaren niet volledig ingezet. Het is namelijk moeilijk om juist de gezinnen waarvoor (voorschoolse) peuteropvang extra relevant is ook goed te bereiken. Bij de ombuigingsoperatie in 2025 is het budget voor de peuteropvang

verminderd op basis van deze onderbenutting. Dit, zonder dat beleidsdoelen zijn gewijzigd.

Een solide gemeente is voor GroenLinks-PvdA Heusden ook meer dan enkel jaarlijks de financiële begroting op orde hebben. Zaken die van maatschappelijke waarde zijn, zijn even belangrijk of belangrijker dan financieel kapitaal. Het uitvoeren van een generatietoets en maatschappelijke kostenbatenanalyses (MKBA) bij nieuw beleid hoort hierbij. Net als het verantwoorden over de ontwikkeling van de brede welvaart en over duurzaamheid in het jaarverslag. In de toekomst willen we naast een financiële begroting, met financiële budgetten, ook werken met een begroting van ecologische voetafdrukken gerelateerd aan de jaarlijkse biocapaciteit.

Concrete punten:

- **Sterke financiën.** Structurele uitgaven dekken we niet met incidentele middelen. De hoogte van onze algemene reserve houden we passend bij de omvang van onze grondpositie. We werken actief aan het binnenhalen van subsidies en cofinanciering, dit doen we samen met partners in de regio en met ondernemers en instanties in de gemeente.
- **Realistisch en eerlijk begroten.** We begroten programma's realistisch en eerlijk (=op basis van totale kosten) en werken aan het verkleinen van afwijkingen tussen begroting en realisatie bij zowel de baten als bij de lasten. We besteden extra aandacht aan het voorspellend vermogen en het verkleinen van het verschil tussen m.n. begrote lasten en daadwerkelijke lasten (bv. via backtesting en monitoren verschillen). Ook bij de inrichting, uitvoering en controle van financiële processen handelen we vanuit eenvoud en vertrouwen. Detaillistische (ingewikkelde) regels en wantrouwen (en alle extra regels/controles/controleurs die dat vraagt) is duur!
- **Maatschappelijke kosten en baten.** Bij investeringen die groter zijn dan vijf miljoen euro voeren we een maatschappelijke kosten-batenanalyse uit, waarin maatschappelijke voor- of nadelen uitgedrukt worden in cijfers.
- **Bedrijfsvoering.** Onze bedrijfsvoering, inclusief inkoop, is duurzaam en voldoet aan criteria van MVO/fair/diversiteit&inclusiviteit. We beperken de tijdelijke inhuur van mensen bij de gemeente zo veel mogelijk, en geven de voorkeur aan eigen expertise en goede vaste banen voor onze inwoners.
- **Heffingen en lasten.** Ook met de heffingen en lasten sluiten we aan bij onze ambities. We verdelen de lasten eerlijk in onze gemeente. Inwoners met een hoger inkomen, dragen ook meer bij. Heffingen, tarieven en leges houden we kostendekkend en kwijtscheldingen nemen we op binnen de kostendekkende tarieven.

- **Riool- en afvalstoffenheffing.** De tarifiering van de riool- en afvalstoffenheffingen kennen een nultarief voor echt laag verbruik en de rioolheffing vormen we om naar een klimaatadaptatie-heffing.
- **Onroerendezaakbelasting.** De OZB volgt de inflatie en de trend van OZB-ontwikkeling in onze regiogemeenten.